

Doorstaan

Een merkwaardige titel voor een molenverhaal. Maar als u de klemtoon juist legt dan karakteriseert deze titel de geschiedenis van de molen Windlust. Veel is er met hem gebeurd, maar hij heeft het doorstaan. De Windlust die ik bedoel - er zijn meer molens met deze naam - is gelegen in het hart van het dorp Overschild dat geklemd ligt tussen het Eemskanaal en het Schildmeer. Deze molen ligt niet alleen in het hart van het dorp maar ook in het hart van de bewoners. Maar daarover later meer.

Bouw

Het bewogen bestaan van de *Windlust* is begonnen in 1859 toen molenbouwer J.F. Dreise uit Woltersum de opdracht kreeg deze molen te bouwen. In feite was het een verplaatsing van een bestaande molen. De overlevering zegt dat het oorspronkelijk een poldermolen uit de omgeving van Steendam of Tjuchem geweest moet zijn. Men kon zich zelfs herinneren dat de onderdelen over het water vervoerd zijn. Dat alle balken niet op dezelfde plaats teruggekomen zijn kan men nu nog zien aan de vele niet gebruikte inkepingen en uitsparingen in de diverse balken.

De molen die in Overschild herbouwd werd, was een grondzeiler met een vlucht van 17,6 meter. De bovenas en roeden waren nog van hout gemaakt.

Bedrijfsvoering

De molen was voorzien van een koren- en pelinrichting. Verder is er rogge gebroken voor bereiding van roggebrood, haver geplet tot paardenvoer, zijn er lijnzaadkoeken gebroken en gemalen tot veevoer en speciaal in de oorlogstijd zijn er lijn- en

koolzaad geplet. De molenaar had tevens een bakkerij, een grutterswinkel en een veehouderij aan huis. In de loop der tijd is de laatste beroepsmolenaar overgegaan van veevoederproductie naar veevoederhandel. In 1966 is de veevoerafdeling verkocht waardoor de molen zijn bedrijfsmatige functie verloor. Na een arbeidzaam leven van 107 jaar werd de toen zeer vermoeide molen in 1966 overgedragen aan de Slochter Molenstichting. Door deze geste van de molenaar is de molen van de ondergang gered.

Brand en verbouwing

Tijdens kerst 1903 is het molenaarshuis door brandstichting, tegelijk met de plaatselijke kroeg, afgebrand. De molen is toen op het nippertje ontsnapt aan zijn ondergang. Jaren later heeft een molenaarsknecht op zijn sterfbed opgebiecht dat hij uit wraak deze branden gesticht had.

Omdat het dorp Overschild begon te groeien is in 1914 vanwege de biotoop (toen ook al) de molen verhoogd tot een stellingmolen. Vermoedelijk is bij deze verbouwing de pelinrichting verdwenen. Ook nu werden er gebruikte bouwmaterialen toegepast afkomstig van de 'Arnhemsborg' te Foxhol. Aan de blauw geschilderde balken onder de eerste zolder is dit nog te herkennen.

De wieken werden voorzien van zelfzwichting. Bedenk wel dat de molen voorzien was van houten roeden en bovenas. De bovenas heeft het volgehouden tot 1936 en de roeden zijn respectievelijk in 1947 en 1948 gebroken. Zoals gebruikelijk werd de as door een gietijzeren exemplaar en de roeden door stalen exemplaren vervangen. Jammer dat de combinatie hout en zelfzwichting verdwenen is. Het zou een unicum geweest zijn.

Stormen

Als ik van deze molen de lichte houten constructie bekijk die onbekend oud en behoorlijk aangetast is

De molen *Windlust*, hier fier geportretteerd in 1994, heeft aardig wat stormen doorstaan.

foto: D.J. Tinga, collectie Stichting De Groninger Molen

en extra belast wordt door de later aangebrachte zelfzwichting, dan denk ik wel eens: 'dapper dat je alle stormen doorstaat!'. Want ook deze molen heeft heel wat stormen moeten doorstaan.

Een daarvan was de nachtelijke storm van 17 maart 1947, bij sommige mensen nog in het geheugen gegrift. De storm gaf het wiekenkruis zoveel torsie dat de onderste houten wiek, die door de roeketting geborgd was, afbrak. Met veel lawaai ging het nu vrije wiekenkruis door de vang heen aan de haal. Doordat vader en zoon molenaar zonder te aarzelen tijdens dit tumult de wieken uit de wind kruiden, is erger voorkomen.

Ook de beroemde windhoos Charlie die op 25 augustus 1986 een spoor van vernielingen door de provincie trok (bekend van de lezingen van Wigbold Wierenga), heeft de molen aangedaan, net op het moment dat er met een leuk windje gemalen werd. Een plotseling lawaai, wegvallen van de wind en daarna het terugdraaien van de wieken waren de gevolgen. In die situatie wieckleppen openen en

vangen was onmogelijk. Ook hier bracht kruien uitweg.

Zelfzwichting

Ingegeven door geldgebrek zijn, tijdens de restauratie in 1967, de roeden voorzien van oudhollandse ophekking. In 1979 is één roede weer voorzien van zelfzwichting. De andere roede was zo slecht van kwaliteit dat deze verwijderd moest worden. Met financiële hulp van provincie, Rabo-bank en de plaatselijke bevolking die hun molen met één roede toch echt geen gezicht vonden, is een jaar later de molen weer compleet gemaakt.

Of het herplaatsen van de zelfzwichting, gezien de sterkte van deze molen, een wijs besluit was, betwijfel ik. Ik weet het, zo'n bewering in dit blad is gelijk vloeken in de kerk.

Restauratieplan 2000

Zoals gemeld is in 1967 een restauratie uitgevoerd. Laten we zeggen dat door voortschrijdend inzicht

nu een en ander anders aangepakt zou worden. Eén van de ergste dingen was mijns inziens het om duistere redenen verwijderen van het ondertafelement. Ondanks zo goed mogelijk onderhoud blijven de naweën merkbaar en geeft de *Windlust* nog steeds geen vitale indruk.

Voor het jaar 2000 is een restauratie-subsidie toegekend. Om dit zo goed mogelijk voor te bereiden zijn alle onderdelen stuk voor stuk geïnventariseerd, beoordeeld, beschreven en eventueel voorzien van een advies voor reparatie. Een punt van extra zorg blijkt de geringe stevigheid van het molenkarkas. De molen is aan het verzakken. Het boventafelement ligt dusdanig scheef dat de wieken op sommige plaatsen de balie raken. Slechte verbindingen en vermolmd en gebroken balken zijn hier debet aan. Speciaal de vier legeringsbalken onder het maalkoppel vragen de aandacht. Ze zijn gebroken en de vloer is nu al ongeveer 10 cm gezakt. Het geheel wordt met een steuntje hier en een balkje daar bij elkaar gehouden. Beslist geen monument-

waardig gezicht. De enig deugdelijke restauratie is vervanging. Dit is echter geen kleinigheid.

Dorpsbelangenvereniging Overschild

Omdat de subsidie van het restauratieplan in het jaar 2000 niet alle restauraties dekt en omdat de Slochter Molenstichting nog vijf andere molens moet onderhouden, ben ik met haar toestemming een schooiactie begonnen. De inzet was 'vervanging vier legeringsbalken'. Ondanks dat ik glim van blijdschap vanwege het behaalde resultaat is het nog niet voldoende.

Zoals ik in het begin meldde hebben de dorpsbewoners de molen in hun hart gesloten. Ook zij erkennen dat het hoogst noodzakelijk is dat er wat gebeu-

ren moet. Te meer daar ik tijdens een bezoek van de secretaris van de Dorpsbelangenvereniging met één been door de ernstig verrotte stelling zakte. Ook nu weer steken zij de helpende hand toe door een geldinzamelingsactie te starten bij zowel de plaatselijke bevolking als het bedrijfsleven. Het resultaat is om stil van te worden.

Het lijkt er nu op dat er voldoende financiële dekking komt om aan de slag te gaan. Om te voorkomen dat er echt iets misgaat met de molen, bijvoorbeeld met de stelling, is versneld uitvoeren van het restauratieplan 2000 noodzakelijk. Mede door mijn schooiactie maar vooral door de aangeboden steun van de Dorpsbelangenvereniging is dit mogelijk. Mijn hoop is dat in 1998 alle voorbereidingen uitgevoerd worden zodat eind 1998 of begin 1999 de werkzaamheden kunnen beginnen.

Wens

Een molen die zo gekoesterd wordt door de omwonenden, daar moet toch iets bijzonders mee zijn en verdient daarom die extra steun die hij nodig heeft van een ieder die molenbelangen behartigt.

Vrijwillig molenaar
Marius Biesheuvel
